

Demokracie, lidská práva a korupce mezi politiky

Technické parametry

Výzkum:	<i>Naše společnost 2002</i>
Otázky:	<i>PE.12, PE.13, PE.15, PE.16, PE.17, PE.18</i>
Termín terénního šetření:	<i>24. 6. – 1. 7. 2002</i>
Počet respondentů:	<i>1043</i>
Reprezentativita:	<i>obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
Výběr respondentů:	<i>kvótní výběr</i>
Zveřejněno dne:	<i>4. října 2002</i>
Kód tiskové informace:	<i>pd21004</i>
Zpracoval:	<i>Jan Červenka</i>

V rámci povolebního šetření uskutečněného jako součást výzkumu Naše společnost 2002 byly zjišťovány názory lidí na fungování demokratických mechanismů, stav lidských práv a míru korupce mezi politiky v ČR. Nejprve dotázaní obecně hodnotili fungování demokracie v naší zemi.¹

Tab. 1 – **Spokojenost s fungováním demokracie v ČR (1997-2002)**

	1/97	3/97	1/98	1/99	1/00	4/00	1/01	7/02
spokojen	55	39	36	33	40	36	37	42
nespokojen	37	56	56	59	50	60	54	46

procenta ve sloupci, dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“, velikost náhodné chyby činí +-3 procentní body

Z výsledků vyplynulo, že **42 % občanů je s fungováním demokracie v ČR spokojeno** (v tom 2 % jsou „velmi spokojena“ a 40 % je „spíše spokojeno“), zatímco **46 % lidí vyjadřuje nespokojenost** (v tom 38 % je „spíše nespokojeno“ a 8 % dokonce „velmi nespokojeno“) a zbývajících 12 % nemá na to vytvořen svůj názor nebo to nedokáže posoudit. V porovnání s minulými šetřeními prováděnými v období let 1997 – 2001 prostřednictvím srovnatelné otázky² (viz tabulka 1) je stávající hodnocení fungování demokracie v ČR relativně příznivé, když lepší bylo pouze

¹ Otázka: „**Jak jste celkově spokojen s fungováním demokracie v ČR? Velmi spokojen, spíše spokojen, spíše nespokojen nebo velmi nespokojen?**“

² Otázka: „**Jste spokojen s uplatňováním demokracie u nás? Rozhodně ano, spíše ano, spíše ne nebo rozhodně ne?**“

v lednu 1997, tedy v době před nástupem ekonomické a politické krize, která posléze vyústila do pádu vlády a předčasných voleb v roce 1998. Spokojenější s fungováním demokracie jsou lidé s dobrou životní úrovní, respektive s vyššími příjmy, dotázaní ve věku do 45 let, absolventi vysokých škol, voliči ČSSD a dotázaní, kteří jsou spokojeni se současnou politickou situací. Naopak větší nespokojenost vyjadřovali kromě jiného zejména lidé, kteří volili v posledních volbách KSČM.

Dále byla všem respondentům předložena otázka ohledně toho, zda a nakolik volby v ČR zajišťují, aby poslanci zastávali názory voličů.³ Výsledky ukázaly, že se lidé na vliv voleb ve vztahu k harmonizování stanovisek volených zástupců s názory jejich voličů dívají spíše skepticky. To, že volby zajišťují soulad postojů poslanců s názory voličů „velmi dobře“, si myslí pouze 1 % dotázaných a ještě dalších 22 % soudí, že to zajišťují alespoň „částečně“, zatímco podle 41 % tak činí jen „málo“, 17 % pak dokonce uvádí, že „vůbec ne“. Zbýlých 19 % v odpovědi na otázku uvedlo, že „neví“.

Jako poněkud významnější hodnotí vliv voleb na postoje poslanců ve vztahu k názorům voličů lidé s dobrou životní úrovní, absolventi vysokých škol, voliči ČSSD nebo ODS a dotázaní, kteří jsou spokojeni se stávající politickou situací a s fungováním demokracie v ČR. Naopak relativně skeptičtěji vliv voleb v tomto směru vidí ti, kdo volili strany, které se nedostaly do Poslanecké sněmovny, nebo ti, kdo nejsou spokojeni s výsledky posledních voleb.

Dále pak měli respondenti v rámci pětibodové škály vyjádřit, nakolik podle jejich mínění záleží nebo nezáleží na tom, kdo je u moci.⁴

Tabulka 2 – **Záleží na tom, kdo je u moci?**

1 velmi záleží	25
2	31
3	24
4	10
5 vůbec nezáleží	10
<i>průměr</i>	<i>2,49</i>

procenta ve sloupci

Podle šetření (viz tabulka 2) se česká veřejnost převážně kloní k názoru, že na tom, kdo je u moci spíše záleží, než nezáleží. Více než polovina respondentů (56 %) se zařadila do kategorie 1 (velmi záleží) nebo do kategorie 2. Naopak k bodům 4 a 5 se přihlásila pouze pětina dotázaných.

³ Otázka: „**Zamyslete se nad tím, jak zajišťují volby v ČR v praxi, aby poslanci zastávali názory voličů. Velmi dobře, částečně, málo nebo vůbec ne?**“

⁴ Otázka: „**Někteří lidé se domnívají, že na tom, kdo je u moci, velmi záleží. Jiní si myslí, že na tom vůbec nezáleží. Kam byste se zařadil Vy osobně na škále 1 až 5, kde 1 znamená, že velmi záleží na tom, kdo je u moci, a 5 znamená, že na tom, kdo je u moci vůbec nezáleží?**“

Průměrná známka 2,49 představuje poměrně jednoznačný příklon k horní části celé škály, tedy k variantě, že na tom, kdo je u moci záleží.

Na tom, kdo je u moci, záleží víc podle lidí s dobrou životní úrovní, absolventů vysokých škol a respondentů, kteří věří, že volby mají alespoň částečný vliv na postoje poslanců ve vztahu k názorům voličů. Lidé, kteří nešli k volbám, si naopak více myslí, že na tom nezáleží.

Podobným způsobem jako v předchozím případě byla zkoumána otázka, zda to, pro koho lidé ve volbách hlasují, může nebo nemůže měnit běh příštích událostí.⁵

Tabulka 3 – **Může volba něco změnit?**

1 může hodně změnit	14
2	32
3	29
4	15
5 nemůže nic změnit	10
<i>průměr</i>	<i>2,74</i>

procenta ve sloupci

I v tomto případě (viz tabulka 3) se česká veřejnost více kloní k mínění, že to, koho lidé volí, může ovlivňovat chod událostí. Necelá polovina respondentů (46 %) se na škále zařadila do stupňů 1 nebo 2, zatímco opačný konec spektra v porovnání s tím zaujala pouze rovná čtvrtina dotázaných. Výsledná průměrná známka tak činila 2,74, což je však o poznání více, než tomu bylo v předchozím případě, kdy se respondenti vyjadřovali k významnosti faktu, kdo je u moci.

Význam hlasování jako větší častěji vidí dotázaní s dobrou životní úrovní, absolventi vysokých škol, lidé spokojení s fungováním demokracie, ti, kdo věří, že volby alespoň částečně ovlivňují postoje politiků ve vztahu k názorům voličů, a respondenti, podle nichž má význam skutečnost, kdo je u moci. Silnou skepsi ve vztahu k otázce, zda hlasování ve volbách pro určité kandidáty může přinést nějakou změnu, vyjadřovali zejména ti, kteří k volbám nešli.

Následně jsme zjišťovali, zda lidé obecně považují jakkoli nedokonalou demokracii za nejlepší formu vlády či nikoli.⁶ Souhlas s předloženým výrokem – **Demokracie není ideální, ale je lepší než jakákoli jiná forma vlády.** – vyjádřilo 74 % respondentů (22 % souhlasilo rozhodně, 52 % spíše), 14 % s ním nesouhlasilo (12 % spíše, 2 % rozhodně) a 12 % uvedlo, že neví.

⁵ Otázka: „**Někteří lidé se domnívají, že ať lidé hlasují pro kohokoli, nezmění to nic na tom, co se stane. Jiní se domnívají, že to, koho volí, může velmi změnit chod událostí. Kam byste se zařadil Vy osobně na škále 1 až 5, kde 1 znamená, že hlasování může hodně věci změnit, a 5 znamená, že hlasování nemůže změnit nic?**“

⁶ Otázka: „**Řekněte mi prosím, zda souhlasíte či nesouhlasíte s následujícím tvrzením: Demokracie není ideální, ale je lepší než jakákoli jiná forma vlády.**“

Tabulka 4 - **Demokracie není ideální, ale je nejlepší formou vlády**

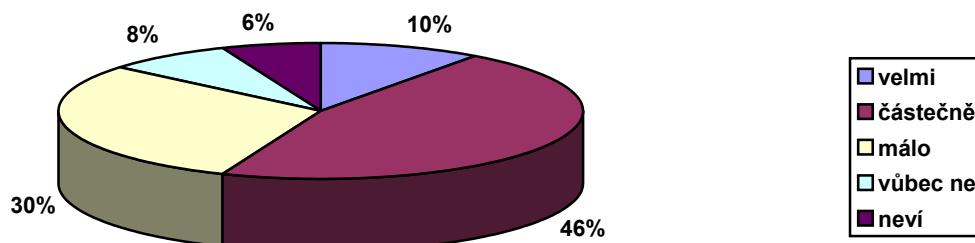
	všichni dotázaní	voliči					ti, kdo nebyli volit
		KSČM	ČSSD	Koalice	ODS	jiné strany	
ANO	84	67	88	91	93	80	82
NE	16	33	12	9	7	20	18

podíly v procentech s vyloučením odpovědí „neví“

Jak ukazuje tabulka 4, mínění, že demokracie není ideální, ale přesto nejlepší formou vlády, jednoznačně převažuje v celém politickém spektru, přičemž však v celém tomto spektru se lze setkat i s jistým podílem nesouhlasících, relativně nejvyšším pak mezi příznivci KSČM.

Vedle toho vyšší podíl nesouhlasu se objevil mezi dotázanými se špatnou životní úrovní, mezi lidmi, kteří jsou „velmi nespokojeni“ s fungováním demokracie v ČR, mezi dotázanými, podle nichž volby nemají vliv na to, aby poslanci zastávali názory svých voličů, mezi lidmi, kteří soudí, že vůbec nezáleží na tom, kdo je u moci, a kteří jsou skeptičtí vůči tomu, že lze něco ovlivnit hlasováním ve volbách.

Vedle již zmíněného se šetření zabývalo i názory občanů na míru respektu vůči svobodě jednotlivce a lidská práva v současné ČR.⁷ Odpovědi včetně četností zachycuje graf 1.

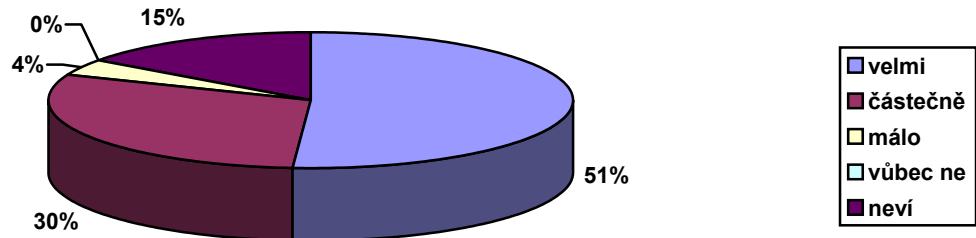
Graf 1 – **Jak jsou v ČR respektována lidská práva a svoboda jednotlivce?**

Výrazně lépe situaci v oblasti lidských práv hodnotí lidé s dobrou životní úrovní, vysokoškoláci a respondenti spokojení se současnou politickou situací a s fungováním demokracie v ČR. Z hlediska politické orientace nejkritičtěji k hodnocení současného respektu k lidským právům pak přistupují voliči KSČM.

⁷ Otázka: „**Jak je v současné době v ČR respektována svoboda jednotlivce a lidská práva? Máte pocit, že jsou respektována velmi, částečně, málo nebo vůbec ne?**“

Nakonec byly zjišťovány i názory občanů na míru korupce mezi politiky.⁸ Odpovědi na otázku v základním rozdělení ukazuje graf 2.

Graf 2 – Jak je v ČR rozšířena korupce mezi politiky?

Relativně kritičtěji k politikům v tomto ohledu přistupují dotázaní, kteří životní úroveň své domácnosti považují za špatnou, a lidé nespokojení se stávající politickou situací a s fungováním demokracie v ČR.

⁸ Otázka: „**Jak moc je podle Vašeho názoru mezi politiky v ČR rozšířená korupce a úplatkářství? Velmi, částečně, málo nebo vůbec ne?**“